[Time: 3 Hours] **[Marks:100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. **All** questions are **compulsory**.
2. **Figures** to the **right** indicate **full** marks.

Q.1 A) Select the **right** answer and **rewrite** the statement **(Any 10)** **10**

1. Liberalisation policy was announced on ______________.
   a) January 1st 1991 b) April 1st 1991
   c) July 24th 1991 d) None of the above
2. Social infrastructure refers to___________________.
   a) Agriculture b) Education
   c) Real estate d) Manufacturing
3. __________is related to girls education?
   a) Sarva Shiksha Abhiyan b) RUSA
   c) Beti Padhao, Beti Bachao d) None of the above
4. Farmers need short-term loans for _________________
   a) purchase of seeds b) purchase of inputs
   c) to meet consumption needs d) all of the above
5. _________is the apex body of rural credit.
   a) Government of India b) Reserve Bank of India
   c) NABARD d) ADB
6. Farmers are not able to realise better prices because of____________.
   a) lack of grading b) lack of market knowledge
   c) lack of storage facilities d) all of the above
7. Disinvestment refers to___________.
   a) sale of government ownership b) purchase of shares
   c) sale of private securities d) none of the above
8. Industrial pollution control is a____________.
   a) State subject b) Central subject
   c) Concurrent subject d) None of the above
9. ______________sectors are identified for promotion.
   a) Tourism b) Medical tourism
   c) both a) and b) d) none of the above
10. Narasimham Committee recommended_____________
    a) introduction of modern technology b) consolidation of banks
    c) liberalization or banking sector d) all of the above
11. Indian money market is regulated by________.
    a) the RBI b) SBI
    c) SEBI d) LIC
12. Equity market is associated with ______________.
    a) Government Securities b) private securities
    c) issue of fresh capital d) sale of old shares

Q.1 B) State whether the following statements are **True** or **False (Any 10)** **10**

1. NEP was launched by Mr. P.V. Narasimha Rao.
2. Invest in India is to attract foreign investment.

3. National Nutrition Mission (NNM) is created to ensure effective nutrition interventions.
4. Central government allocation to agriculture declined in recent years.
5. Credit provisioning for agriculture is adequate in India.
6. Agricultural marketing infrastructure is inadequate in India.
7. Disinvestment in India is mainly governed by deficit considerations.
8. National Green Tribunal is responsible to maintain the environment.
9. FDI flows into services sector are not satisfactory.
10. Indian banking sector is facing serious threat from non-performing assets.
11. Indian money market is segmented.
12. Indian insurance sector provides only life insurance.

Q.2 Answer **any two** of the following: **15**

a. What is liberalisation? Explain the different policy measures undertaken to liberalise the Indian economy since 1991.
b. Explain the role of social infrastructure related to health.
c. Explain any seven Sustainable Development Goals.

Q.3 Answer **any two** of the following: **15**

a. Explain the main features of National Agriculture Policy 2000.
b. Discuss the role of different financial institutions in providing rural credit.
c. Explain the policy initiatives to improve agricultural marketing in India.

Q.4 Answer **any two** of the following: **15**

a. Bring out the main features of Competition Act of 2002.
b. Explain the measures to promote MSME sector in recent years.
c. Explain the growth of services sector since 1991.

Q.5 Answer **any two** of the following: **15**

a. Explain the recent trends in Indian banking sector.
b. Explain the various money market instruments.
c. Explain the role of SEBI in the development of capital market.

Q.6 Write short notes on **any four:** **20**

a. Globalisation
b. Make in India
c. Agricultural Pricing strategies
d. Measures to control industrial pollution
e. Measures to develop the insurance sector
f. Structure of Indian capital market

****

muquestionpapers.com

[वेळ: ३ तास] [गुण: १००]

सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. काही शंका असतील तर इंग्रजीचा पेपर पहावा.

प्र.१ अ) योग्य उत्तराची निवड करून विधाने पुन्हा लिहा. **(कोणतेही दहा)** १०

१) उदारीकरणाचे धोरण _________ रोजी जाहीर करण्यात आले.
अ) १ जानेवारी १९९१ ब) १ एप्रिल १९९१
क) २४ जुलै १९९१ ड) वरीलपैकी एकही नाही

२) सामाजिक सौरचना __________ शी संबंधित आहे.
अ) कृषी ब) शिक्षण
क) वास्तव मालमत्ता ड) उत्पादन

३) _________मुलींच्या शिक्षणाशी निगडीत आहे.
अ) सर्व शिक्षा अभियान ब) रुसा (RUSA)
क) बेटी पढाओं, बेटी बचाव ड) वरीलपैकी एकही नाही

४) शेतकऱ्याना _________ करीता अल्पकालीन कर्जांची गरज आहे.
अ) बीयाणांची खरेदी ब) आदानांची खरेदी
क) उपभोग गरज भागविण्यासाठी ड) वरील सर्व

५) _________ ही ग्रामीण कर्ज पुरवठयाची शिखर संस्था आहे.
अ) भारत सरकार ब) भारतीय रिझर्व बँक
क) नाबार्ड ड) ए. डी. बी. (ADB)

६) _________या कारणामुळे शेतकऱ्यांना योग्य किंमत मिळत नाही.
अ) दर्जेचा अभाव ब) बाजार ज्ञानाचा अभाव
क) साठवणुकीच्या सुविधांचा अभाव ड) वरील सर्व

७) निर्गुंतवणुक __________शी संबंधित आहे.
अ) सरकारी मालकी हक्काची विक्री ब) शेअर्स (भाग) ची खरेदी
क) खाजगी रोख्यांची विक्री ड) वरीलपैकी एकही नाही

८) औद्योगिक प्रदुषण नियंत्रण ___________ आहे.
अ) राज्याचा विषय ब) केंद्राचा विषय
क) समवर्ती विषय ड) वरीलपैकी एकही नाही

९) _________ क्षेत्रे वाढीसाठी ओळखलेले आहेत.
अ) पर्यटन ब) वैद्यकीय पर्यटन
क) अ आणि ब दोन्ही ड) वरीलपैकी एकही नाही

१०) नरसिंहम् समितीने _________ची शिफारस केळी आहे.
अ) आधुनिक तंत्रज्ञानाची ओळख ब) बँकांचे एकत्रीकरण
क) बँकिंग क्षेत्राचे उदारीकरण ड) वरील सर्व

BF3AF1A246EE062281253873C1838607

११) __________ भारतीय नाणेबाजाराचे नियंत्रण करते.

अ) आर. बी. आय. ब) एस. बी. आय.

क) सेबी (SEBI) ड) एल. आय. सी. (LIC)

१२) समभाग बाजारपेठ _________ शी संबंधित आहे.

अ) सरकारी कर्जरोखे ब) खाजगी कर्जरोखे

क) नवीन भांडवल उभारणी ड) जुन्या भागांची विक्री

प्र.१ ब) पुढील विधाने चुक की बरोबर ते सांगा. **(कोणतेही दहा)** १०

१) नव्या आर्थिक धोरणाची सुरुवात पी. व्ही. नरसिंम्ह रावांनी केली.

२) इनव्हेस्ट इन इंडिया ही योजना विदेशी गुंतवणुक आकर्षित करण्यासाठी आहे.

३) नॅशनल न्युट्रीशन मिशन (NMS) ची निर्मिती परिणामकारक पोषण हस्तक्षेपाच्या खात्रीसाठी करण्यात आली.

४) अलीकडील वर्षात केंद्र सरकारचे कृषी क्षेत्राला केले जाणारे वितरण घटलेले आहे.

५) भारतात कृषी क्षेत्राला केली जाणारी कर्जपुरवठयाची तरतुद पुरेशी आहे.

६) भारतात कृषीविषयक विपणन सौरचना पुरेशी आहे.

७) भारतातील निर्गुंतवणुक प्रामुख्याने तुट भरून काढण्याच्या विचाराने निर्धारित झाले आहे.

८) राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण पर्यावरण टिकविण्यासाठी जबाबदार आहे.

९) सेवा क्षेत्रातील थेट विदेशी गुंतवणुक प्रवाह समाधानकारक नाही.

१०) भारतीय बँकिंग क्षेत्र अनुउत्पादक मालमत्तेच्या गंभीर धोक्याला तोंड देत आहे.

११) भारतीय नाणे बाजार विभागला आहे.

१२) भारतीय विमा क्षेत्र केवळ जिवन विमा पुरविते.

प्र.२ पुढीलपैकी **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे लिहा. १५

अ) उदारीकरण म्हणजे काय? १९९१ पासुन भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या उदारीकरणासाठी योजलेले विविध धोरणात्मक उपाय स्पष्ट करा.

ब) आरोग्याशी निगडीत सामाजिक सौरचनेची भूमिका स्पष्ट करा.

क) कोणतेही सात शाश्वत विकास ध्येये स्पष्ट करा.

प्र.३ पुढीलपैकी **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे लिहा. १५

अ) 'राष्ट्रीय कृषी धोरण २०००' ची प्रमुख वैशिष्टये स्पष्ट करा.

ब) ग्रामीण कर्ज पुरवठ्यातील विविध वित्तीय संस्थांची भुमिका चर्चा करा.

क) भारतातील शेतमाल विपणनात सुधारणा घडवुन आणण्यासाठीचे धोरणात्मक पुढाकार स्पष्ट करा.

प्र.४ पुढीलपैकी **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे लिहा. १५

अ) कॉम्पीटीशन अॅक्ट २००२ ची प्रमुख वैशिष्टये सांगा.

ब) अलीकडील वर्षात सुक्ष्म , लघु व मध्यम उद्योग क्षेत्राच्या वाढीसाठी योजलेले उपाय स्पष्ट करा.

क) १९९१ पासुन सेवाक्षेत्राची वाढ स्पष्ट करा.

BF3AF1A246EE062281253873C1838607

प्र.५ पुढीलपैकी **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे लिहा. १५

अ) भारतीय बँकिंग क्षेत्रातील प्रवृत्ती स्पष्ट करा.

ब) नाणेबाजाराची विविध साधने स्पष्ट करा.

क) भांडवल बाजाराच्या विकासातील सेबीची भुमिका स्पष्ट करा.

प्र.६ टीपा लिहा. **(कोणतेही चार)** २०

अ) जागतिकीकरण

ब) मेक इन इंडिया

क) शेतमाल किंमत डावपेच

ड) औद्योगिक प्रदुषण नियंत्रणासाठी उपाय

ई) विमा क्षेत्राच्या विकासासाठी उपाय

फ) भारतीय भांडवल बाजाराची रचना

****

BF3AF1A246EE062281253873C1838607